

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA

LUCIJA RUS

**Trije kresniki Andreja E. Skubica: *Grenki med, Koliko si
moja? ter Samo pridi domov***

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PRIMERJALNO KNJIŽEVNOST IN LITERARNO TEORIJU

LUCIJA RUS

Trije kresniki Andreja E. Skubica: *Grenki med, Koliko si moja? ter Samo pridi domov*

Diplomsko delo

Mentor:

red. prof. dr. Matevž Kos

Študijski program:

Primerjalna književnost in literarna teorija – D

Ljubljana, 2017

Rada bi se zahvalila mentorju red. prof. dr. Matevžu Kosu za vso pomoč.

Hvala tudi tebi, Gašper.

Izвлеček

Trije kresniki Andreja E. Skubica: *Grenki med, Koliko si moja?* in *Samo pridi domov*

Andrej E. Skubic je sodobni slovenski pisatelj. Njegovo pomembnost v literarnem prostoru potrjujejo tudi vse nagrade, ki jih je prejel za svoja dela. Kar trije njegovi romani (*Grenki med, Koliko si moja?* in *Samo pridi domov*) so prejeli nagrado kresnik, ki se podeljuje najboljšemu romanu leta. V diplomski nalogi sem poskušala najti rdečo nit, ki se vije skozi Skubičeva dela. Skozi analizo romanov sem prišla do zaključka, da Andreja E. Skubica prepoznamo predvsem po jeziku, ki je prilagojen socialnemu ozadju posameznika, ponavljajočih se motivih, kot je ljubezenski trikotnik, temah ter tipih oseb. Protagonisti Skubičevih intimnih zgodb so neidealizirani posamezniki, ki so zaradi svojih napak bolj človeški, bralci pa se z njimi tako lažje identificirajo.

Ključne besede: kresnik, roman, jezik, ljubezenski trikotnik, intimna zgodba

Abstract

Andrej E. Skubic's three Kresnik Prizes: *Bitter Honey, How Much Are You Mine?* and *You Just Come Home*

Andrej E. Skubic is one of the most prominent Slovenian contemporary literary figures. All the awards he has already received are a sign of his indisputable talent. Three of his novels (*Bitter Honey, How Much Are You Mine?* and *You Just Come Home*) received the Kresnik Prize, which is awarded to the best novel of the year. This thesis is a search of the red thread, which connects Skubic's work. Analysis of the three selected novels has led to a conclusion that Skubic's writing is distinguished by language, which is adapted according to an individual's social background, recurring motifs, such as a love triangle, themes and types of characters. The protagonist of a Skubic's intimate story is a flawed person; and this is what makes them even more likable.

Key words: the Kresnik Prize, a novel, language, a love triangle, an intimate story

Kazalo vsebine

Uvod	6
I. Andrej E. Skubic	7
II. Nekaj o kresniku.....	9
III. Obnove in analize romanov <i>Grenki med</i> , <i>Koliko si moja?</i> in <i>Samo pridi domov</i>	10
<i>Grenki med</i>	10
<i>Koliko si moja?</i>	11
<i>Samo pridi domov</i>	11
IV. Slog pisanja	13
Zunanja zgradba romanov	14
Pripovedovalec	15
Jezik.....	16
V. Teme in motivi – univerzalne zgodbe, preoblečene v intimne	18
Ljubezenski trikotnik kot vodilni motiv Skubičevega romanopisja	18
Erotika	20
VI. Osebe.....	21
VII. Podoba Ljubljane in Slovenije v romanih	22
<i>Grenki med</i>	22
<i>Koliko si moja?</i>	24
<i>Samo pridi domov</i>	25
VIII. Izstopajoči elementi v romanih	26
IX. Konec	28
X. Uvrstitev Skubica v literarno smer	29
Zaključek.....	31
Povzetek	32
Literatura in viri	33

Uvod

Študent primerjalne književnosti je svoje dneve navajen preživeti ob listanju knjig, medtem ko se njegova delovna miza upira težkemu kupu romanov. Dolgo sem izbirala temo svoje diplomske naloge ter premlevala, čemu naj se posvetim. Andreja E. Skubica sem poznala, a le po njegovih prevodih, njegovega avtorskega dela pa, priznam, nisem poznala, a zdel se mi je zanimiva in pozornosti vredna osebnost. Njegovo ime je bilo velikokrat omenjeno v povezavi z literarnimi nagradami in zanimalo me je, zakaj si vso to pozornost zasluži. Večina ostalih slovenskih sodobnih pisateljev, katerih dela sem brala, mi nikoli ni preveč ugajala. Eni so obtičali v pretiravanju, v groteskni iznakaženosti prikaza realnosti, spet drugi v mlačnosti in solzavih melanholičnih zgodbah. Je lahko Andrej E. Skubic kaj drugačen?

Radovednost me je gnala, da sem si zadala ambiciozen cilj – prej omenjenemu kupu knjig sem dodala še vse Skubičeve romane ter kratke zgodbe, da bi njegovo delo celostno spoznala pred izbiro točke, okrog katere se bo vrtela moja naloga. Prebiranje Skubica je bila ena najbolj prijetnih izkušenj celotnega študija. Njegovo pisanje je zanimivo, večplastno, razburljivo. A hkrati tako berljivo. Čustveno, na trenutke komično, vedno pa podkrepljeno z rabo primerne jezika. Na koncu sem se odločila napisati diplomsko nalogo o Skubičevih treh romanih, ki so prejeli nagrado kresnik: *Grenki med*, *Koliko si moja?* in *Samo pridi domov*.

Te romane bi lahko označili za tipično Skubičevo pisanje, na sledečih straneh pa bom predstavila vzporednice med njimi. Po kratki predstavitvi avtorja, vsebinskih povzetkov del ter nagrade kresnik se bom posvetila splošni obravnavi romanov, tudi imagološkemu vidiku, tematskim ter slogovnim podobnostim. Raziskali bomo tudi, kaj je t. i. *skubičevski slog*. Celotno pisanje pa bo potekalo pod krovom vprašanja, kateri element njegovih del je krivec za uspešnost oziroma v čem je čarobnost Andreja E. Skubica.

I. Andrej E. Skubic

Andrej E. Skubic se je rodil leta 1967 v Ljubljani. Na Filozofski fakulteti je leta 1995 diplomiral iz slavistike ter anglistike, nato pa je odšel na Škotsko, kjer se je izpopolnjeval za delo prevajalca. Leta 1998 je postal asistent na Oddelku za prevajalstvo na ljubljanski Filozofski fakulteti. Tu je leta 2003 doktoriral iz sociolektov, naslov njegovega doktorata pa se je glasil *Sociolekti v jezikovni stvarnosti in literarnem delu*. Svojo disertacijo je v knjižni obliki objavil leta 2005 pod naslovom *Obrazi jezika*.¹ Nato se je posvetil prevajanju in pisanju proze ter dramatike, a literarna pot Andreja E. Skubica se je pričela pri njegovih 22-ih letih, ko je v reviji *Mentor* objavil svoj prvi tekst.

Že njegov prvi roman je bil sprejet odlično – *Grenki med* (1999) je leto dni po izidu prejel nagrado za najboljši prvenec leta in nagrado kresnik. Sledil mu je roman *Fužinski bluz*, za katerega je prejel nominacijo za kresnika, SNG Drama pa ga je uprizorila na svojem odru. Leta 2004 je izdal zbirko kratkih zgodb *Norišnica*, dve leti kasneje še roman *Popkorn*. Slednji je prejel Župančičevo nagrado. Skubic je bil uspešen tudi na dramskem področju. SNG Nova Gorica je leta 2009 uprizorila njegovo prvo dramo *Neskončno šteti dnevi*, ki je bila objavljena v reviji *Sodobnost*. Tej drami sta sledili še dve, prva naslovljena *Hura, Nosferatu!* ter druga *Pavla nad prepadom*. Leta 2009 je Skubic izdal roman *Lahko*, dve leti kasneje pa roman *Koliko si moja?*. Zanj je prejel nagrado Prešernovega sklada in svojega drugega kresnika. Leta 2015 pa je prejel še tretjega kresnika za roman *Samo pridi domov*. Tega leta je izšel nov kratek roman *Igre brez meja*.

Skubic je veliko dosegel tudi na področju prevajanja. Prevaja predvsem pomembnejša dela škotske in irske književnosti. Kar se tiče njegovih številnih prevodov, velja omeniti vsaj prevode romanov Flanna O'Briena *Tretji policaj* in *Pri dveh ptičih na vodi*, romane Irvina Welsha *Trainspotting*, *Porno* in *Posteljne skrivnosti kuharskih mojstrov*, roman *Soldatko*, ki ga je napisal Ken Saro Wiwa, in ne nazadnje roman Jamesa Joyca *Finneganovo bdenje*. Prevedel je tudi izbor pesmi Getrude Stein z naslovom *Čitanka*, prevod pa je bil okronan s Sovretovo nagrado, tako kot tudi prevod romana Jamesa Kelmana *Kako pozno, pozno je bilo*. Skubičeva odlika je v tem, da se loti prevajanja romanov, ki naj bi bili neprevedljivi. S svojim poznavanjem jezika, njegove večplastnosti in globine mu vedno uspe dokazati prav nasprotno.

¹ V *Obrazi jezika* se Andrej E. Skubic poglobljeno ukvarja z jezikom in njegovimi variacijami, z modernimi jezikoslovnimi teorijami in jezikom različnih družbenih skupin ter zaključi, da »raznolikost jezika, ki ga srečujemo v svoji neposredni ali širši okolici, v zasebnosti ali javnosti, pač ni izraz propadanja jezikovnih standardov; je odsev raznolikosti in bogastva kulture.« (Skubic, *Obrazi* 249).

Skubic je sodeloval pri antologiji sodobnih irskih kratkih zgodb *Kri in voda*, pri antologiji sodobne škotske kratke proze *Glas*, pri izboru del Jamesa Joyca ter izbranih delih Samuela Becketta z začetkom izhajanja v letu 2004. Skubičeva dela so prevedena v več jezikov, med drugim v češčino, ruščino in nemščino. Trenutno se Skubic posveča pisanju, prevajanju, piše pa tudi kolumne.

II. Nekaj o kresniku

Eno najbolj prestižnih slovenskih literarnih nagrad podeljuje časopisna hiša Delo najboljšemu romanu preteklega leta. Podelitev kresnika poteka na kresni večer na Rožniku. Prvi kresnik je bil predan leta 1991 v Razkrižju ob Murinih mrtvicah, kjer je rojstni kraj pisatelja Vlada Žabota, ki je nagrado zasnoval ter ji nadel ime. Beseda »kresnik« je ime poganskega mitološkega božanstva, ki se prikaže le takrat, ko je sonce najmočnejše oziroma dan najdaljši. To pa se zgodi prav na kresno noč oziroma poletni solsticij.

Že naslednje leto se je lokacija podelitve spremenila (na Muljavo, v bližino Josipa Jurčiča), vpeljana pa je bila tudi novost, ki je še danes zelo aktualna – zmagovalec poleg nagrade prejme tudi kresni venec in baklo, s katero častno prižge kresni plamen. Takrat se je Društvu slovenskih pisateljev, ki je začelo s podeljevanjem nagrade, pridružila še časopisna hiša Delo, ki je leta 1997 prevzela celotno podelitev kresnika, ki se je razvila že v pravi družabni literarni dogodek.

Kot že rečeno, je Andrej E. Skubic poleg številnih nominacij skupno prejel že kar tri kresnike, s čimer je izenačil dosežek Draga Jančarja; skupaj si tako delita prvo mesto po številu kresnikov. (Delova nagrada kresnik 2010). Skubic je v intervjuju sicer dejal, da je prijetno dobiti nagrado, saj to spremeni status knjige; postane bolj znana in brana, kar je cilj vsakega pisanja. A ker nagrade podeljujejo za preteklo leto, si že povsem poglobljen v svet novega romana, ko jo prejmeš. (Golob).

III. **Obnove in analize romanov *Grenki med, Koliko si moja?* in *Samo pridi domov***

Grenki med

Roman *Grenki med* je izšel leta 1999 pri založbi DZS in govori o skupini prevajalcev, ki prihajajo iz tujine in živijo v Sloveniji. V linearno zgodbo se nenehno vrivajo skrivnostni dogodki iz preteklosti – na eni strani propadlo razmerje med neimenovanim moškim in Claire, in na drugi Duanovo popotovanje s prijateljem Chazom ter njuno kasnejše dopisovanje preko elektronske pošte.

Najprej spoznamo Duana in njegovo sostanovalko Jenny ter njun napet odnos, ki je posledica medsebojnih razlik. Nato se jima pridružijo še Jana, Brian in Izidor. Izvemo, da so vsi sodelavci v prevajalski agenciji. Jenny se je iz Glasgowa v Ljubljano preselila šele nedavno, prišla pa je nekaj mesecev za tem, ko je Slovenijo zapustil skrivnostni Iain. Med Jenny in Duanom se postopoma razvije tudi globlji, ljubezenski odnos. Ko se z roko v roki vračata z novoletne zabave, ju, ker sta tujca, močno pretepejo neznanci.

Zaradi svoje ne(sprejetosti) v družbo se skupina prijateljev srečuje z različnimi zapleti, ljudmi, situacijami, skozi katere predstavijo svoj pogled na svet, jezik in tudi Slovenijo. Največ časa pa posvetijo iskanju ljubezenskih dogodivščin ter žura. Osrednji karakter je Jenny, ki išče fanta, ki jo je zapustil tik pred skupnim odhodom v Slovenijo. Njegova odsotnost jo izredno zaznamuje, saj se zanjo vse vrti okrog vprašanj, kje je in zakaj jo je zapustil. Na koncu se zgodba le razplete – Jenny je v resnici Claire (Jenny je njeno srednje ime), njen pogrešani fant pa Iain. Zapustil jo je in se nikoli ni prikazal na letališču, s katerega bi vzletelo letalo do Slovenije, kamor bi se skupaj preselila. In ta izkušnja je Jenny izredno zaznamovala – je negotova, prestrašena, a hkrati zahteva odgovore. Same okoliščine njunega razhoda so dokaj nejasne. Eden izmed (mogoče tudi edini?) razlogov, zakaj se Iain ni pridružil Jenny oz. Claire v odhodu v Slovenijo, je to, da je padel po stopnicah, si močno poškodoval glavo in že nekaj mesecev ni zapustil bolnice.

Koliko si moja?

Roman je leta 2011 izšel pri Študentski založbi. Je roman o tem, kako »se v življenju zbebejo trajne stvari.« (Skubic, *Koliko* 46). Predstavlja Toma Veisa, ki se potem, ko izve, da je njegova punca Anja, s katero sta bila skupaj 15 let, zanosila z drugim moškim, odseli v svoj rodni kraj – v Ter. Oče mu je umrl v prometni nesreči, mama je v domu za ostarele, označena za neprišteveno. Pravih prijateljev pravzaprav nima. V Teru se nato spopada z vključevanjem v družbo ter sprejemanjem podeželske kulture. Največ preglavic pa mu povzročajo sosede, ki ga imajo le za tečnega Ljubljana, ki je svojo noro mammo zaprl v ustanovo, sam pa si prilastil zemljo. Prihaja tudi do nesoglasij s sosedom Juvanom, ki si je prilastil delček Tomove zemlje. Tomo pri urejanju hiše na podstrešju odkrije še stara pisma protinacističnega Nemca, ki je zbežal v Ameriko. Odkrito postane navdih za Tomov nov scenarij. Skubic tako vzporedno vleče tri niti zgodbe.

Tomo se počasi poveže nazaj z Anjo, kar terja veliko požrtega ponosa, jo povabi živeti k sebi in na koncu jima uspe rešiti zvezo. Anja rodi zdravo punčko Tino. Tomo toži Juvana zaradi spora glede zemlje in širitve lažnih govoric – odločilno besedo na sojenju pa ima Fehrija, Tomova mama. Tukaj nastopi manjši problem, kajti odkar je imela živčni zlom, s sinom ni spregovorila niti besedice in vsi se sprašujejo, kaj bo storila na pričanju.

Samo pridi domov

Predzadnji roman Andreja E. Skubica je izšel leta 2014 pri založbi Modrijan in je najbrž prvi pravi slovenski roman, ki obravnava temo tajkunstva.

Glavni lik romana je Leon Berden, pravnik, ki izgubi službo v odvetniški pisarni, saj na tiskovni konferenci izda tajne podatke glede svoje stranke ter njegovih izkoriščevalskih namenov – družbeno zemljišče je pod krinko prodal lastnemu podjetju ter izsiljeval stanujoče na tej zemlji. Ker naj bi Berden s tem zagrešil izdajo, se mora soočiti s tožbo. Berden med čakanjem na sojenje odpre lastno pisarno, ki pa ni najbolj uspešna. Kljub temu da ga javnost vidi kot junaka ter dobrega, pogumnega človeka, pa njegovo zasebno življenje razpada. Žena Agnes sprejme službo državne sekretarke ter postane glavna v družini, Leon pa se mora posvetiti gospodinjstvu ter varstvu hčerke Naomi, kar mu seveda ni po godu. A to še ni vse.

Leon se ljubezensko zaplete s sošolko iz srednje šole, ki ji je prav tako ime Agnes. Je novinarka, ki želi napisati veliko zgodbo – na koncu ji tudi uspe, saj v članku izda vse Leonove skrivnosti, s čimer pritegne ogromno pozornosti. Na sojenju je Leon razglašen za nedolžnega, njegovo ime pa je oprano. A šele na zadnjih straneh knjige se razkrije pravo ozadje razmer – tudi Leon sam je sodeloval v nečistih poslih in poleg ločitve mu ponovno grozi tudi policijska preiskava. Junak torej le ni junak.

Zanimivo je predvsem, da je Skubic tako ženi kot ljubici nadel enako ime. Bralec tako pogosto ne ve, o kateri Agnes je govora, kar je še posebej zanimivo, saj se Leon z Agnes (katero?) ali prepira ali seksa. Sam avtor pa je v več intervjujih izpostavil še sledeč element tega zapleta: Agnes pomeni jagnje,² Leon³ pa je lev. A ironično je lev poraženec med dvema jagenčkoma, saj je žena uspešnejša od njega ter ga na koncu romana najverjetneje zapusti, ljubica pa ga v članku izda.

Bralec in pa tudi Leon se tako večkrat znajdeta v dilemi, o kateri Agnes je govora:

Kaj bi zdajle počenjal z Agnes?

S katero? (Skubic, *Samo* 237)

Na enak problem naletimo tudi v sledeči situaciji:

- Jaz imam rad Agnes, pravi Leon.

- Jaz nisem Agnes, pravi Agnes. (Skubic, *Samo* 194)

V intervjuju je pisatelj razkril, da je to storil iz »pisateljskega sadizma« in ker se mu je podobna situacija zgodila v mladosti. V njegovem življenju sta se znašli dve pomembni puncici, obe z enakim imenom. (Golob).

² Po eni izmed razlag ime izhaja iz latinske besede *agnus*, ki pomeni jagnje.

³ Ime izhaja iz latinščine, iz besede *leo*, ki pomeni lev.

IV. Slog pisanja

Kot smo pokazali v prejšnjih odstavkih, je zgradba romanov zelo razgibana, v njih pa se prepleta več zgodb. Če se posvetimo sami zgradbi pripovedi v romanih, pa bomo opazili, da so dogodki podani zelo fragmentarno, tako da jih mora bralec sam povezati v celoto ter urediti v pravilno časovno zaporedje. Zgodi se tudi, da so določene stvari bralcu zamolčane in se razkrijejo šele proti koncu romana. Puščen je v nevednosti, kar mu zbudi še večje zanimanje za roman. Zgradba vseh treh romanov je analitično-sintetična, saj poleg razvoja protagonista spremljamo tudi razkritje njegove preteklosti ter dogodkov, ki so ga pripeljali do mesta, kjer je sedaj.

Kot beremo v intervjuju, ima Skubic zelo prepoznaven slog pisanja, ki bi ga lahko poimenovali kar »skubičevski slog.« (Poljanšek). Nekaj elementov najde pot v skoraj vsako njegovo delo. Mednje spadajo prepoznaven jezik, izredno preiščljena zunanja in notranja zgradba dela, ponavljajoči se tipi oseb ter vedno aktualne teme o ljubezni, lastništvu in pripadanju. Živ jezik, vdiranje notranjih izpovedi, stopnjevanje napetosti. Pa glavni junak, ki to ni, saj je le povprečen človek iz srednjega družbenega razreda, star med 30 in 45 let. Stvari mu ne grejo po načrtu, svet se mu zoperstavi, on/ona pa potem poskuša rešiti situacijo. Vse to je tipično za Skubica. Pri vsem tem pa ne gre zapostaviti niti vizualne podobe besedila, ki odraža čustveni naboj povedanega. (Horvat).

V Skubičevih delih je najti veliko notranjih razmišljanj in redke, a natančne, in doživete opise, ki nas včasih presenetijo. Naj izpostavim popolnoma vsakdanjo situacijo iz *Grenkega medu*, ko Jenny odpira vrečko česna. Čutiti je napetost, nervozno pričakovanje, kaj se bo zgodilo.

Jenny zarije prste obeh rok v mrežico in jo počasi, odločno potegne narazen. Plastične nitke se ji zažrejo v kožo, kot bi hotele prodreti do krvi, vendar se potem priznavajoč svojo nemoč vseeno vdajo. V sredini med njenimi rokami začno s tihimi, vendar prodornimi rezkimi zvoki popuščati. Mrežica se razpara in glavice česna se zavalijo na kuhinjski pult. (Skubic, *Grenki* 14)

Še ena izmed značilnosti vseh treh romanov je vključenost neliterarnih oblik v literarno pisanje. V Skubičevih delih tako pogosto naletimo na sezname. Leon v romanu *Samo pridi domov* bralcu predstavi seznam razlogov, ki so ga privedli do varanja Agnes z Agnes. Tomo pa nam razodene kar dva seznama; v enem našteje kraje, ki mu zbujajo domačnost, v drugem pa se poskuša domisliti dogodkov, ki so Anjo pahnil v naročje bivšega fanta, en izmed njih je

še posebej domiselni: »Nad njo je imel magično moč, vpleteni so bili tudi prostozidarji, Ana Kučan pa monoliti v Vipavski dolini.« (Skubic, *Koliko* 35).

Zunanja zgradba romanov

Skubic rad uporablja razgibano zunanjo zgradbo. Vizualna podoba napisanega nosi velik pomen. Včasih spreminja pisave, drugič besedilo organizira v stolpce ali raztegnjene stavke. V romanu *Grenki med* je to eksperimentiranje najbolje vidno v menjavanju različnih pisav in pa v sledeči situaciji: Jenny na letališču čaka Iaina in začne sumiti, da je nekaj narobe, saj se bliža čas vzleta, njega pa ni od nikoder. Živčna je. Čaka. Ne ve, kaj se dogaja, kaj je narobe. A čuti, da nekaj definitivno je. Napetost in pričakovanje naraščata.

Kot da ne bi znala šteti do tri.

 Srce tolče tolče tolče

Nekaj časa sva se gledala [...]. (Skubic, *Grenki* 52).

Stavki so ob pravih trenutkih nedokončani, odrezani, besede se ponavljajo in tako izrazijo nejevero, paniko, začudenje, jezo.

In prav neverjetno je, kolikokrat lahko to opazimo v romanu *Koliko si moja?*. Kar je po svoje povsem logično – Tomo se trudi najti odgovore kako naprej, sprašuje se, ali dela prav, ko Anjo vzame nazaj k sebi, kaj naj stori z mamo. Nedokončani stavki so znak njegovega dvomljenja o sebi in šokiranosti nad lastnimi mislimi. Včasih pa se zdi, da ga zunanji svet zadane tako močno, da ni sposoben dokončati svojih misli, kot na primer v spodnjem primeru, ko izve, da je oče Anjinega otroka Lenart, njen bivši, ki jo je pretepal ter se izživljal nad njo.

Ta stavek

Ta stavek je pa

milijon kilometrov

milijon kilometrov (Skubic, *Koliko* 25).

Ista tehnika se uporabi tudi v romanu *Samo pridi domov*: »Ja kurac, bravo, za njega, njemu jih vsaj kdo hoče odvzet, se lahko počuti ogrožen, jaz pa«. (Skubic, *Samo* 242).

Stavek je odrezan sredi misli, miselni tok je prekinjen. Te besede izgovori Leon, ko s svojim odvetnikom proslavlja uspešen izid sodbe. Namesto da bi bil vesel, se njegovo razpoloženje slabša iz minute v minuto. Razdražen je, rahlo pijan in nesrečen. Situacijo pa slabša še razmišljanje o Agnes in varanju.

Ja, v tem trenutku je definitivno skoraj tako seksi kot (Skubic, *Samo* 161).

Pri Skubicu ne gre za zanikanje pravopisa. Odsotnost pike je odsotnost dokončnosti izjave in odsotnost konca miselnega toka. Pravopis spoštuje in ga obravnava kot temeljno orodje pisanja. Temu vidiku se bomo posvetili malo kasneje.

Pripovedovalec

Skubic v vseh treh romanih uporabi menjavanje pripovedovalca – od prvoosebnega do tretjeosebnega in vsevednega. V *Samo pridi domov* ima za to zelo dober razlog oziroma ima ta menjava večji pomen, kot se zdi na prvi pogled. Pisatelj je v intervjuju razkril, da ta menjava perspektiv odraža počutje glavnega junaka ter njegov položaj. Na eni strani je samozavesten ter se počuti, da nadzoruje položaj in je enakovreden sogovornik, čemur smo lahko pričali pri prizorih, ki si jih deli s sodelavci ali pa na sodišču, tudi z otroškim prijateljem Stojanom, v spominih ter z očetom. V teh primerih je Leon postavljen v vlogo pripovedovalca. Na drugi strani pa se počuti kot statist, vržen v situacijo, brez nadzora.

Tretjeosebni pripovedovalec tako pride na plan v družbi žene, ljubice, tašče. »Ravno nasprotno od pričakovanj. Odtujil se je svojim najbližjim, ki jim ne sme zaupati svojega dejanja.« (Poljanšek).

Jezik

Skubic v želji po pristnem pisanju sega po pogovornih izrazih, kletvicah in narečnih besedah. Skubicjev jezik je živ, tekoč in neulovljiv. Znižan oziroma povišan tako, da ustreza družbenemu sloju posameznika. V vsakem njegovem pisanju je videti, da piše premišljeno in da je v ozadju poznavanje jezika ter njegovih transformacij.

Skubica je za tako pisanje navdihnil škotski pisatelj James Kelman, čigar dela je bral na podiplomskem tečaju iz angleških študij v Edinburgu. Navdihnil ga je njegov jezik, saj je Kelman pisal »vsakdanji jezik brezposelnega luzerja, ki se hkrati norčuje iz dominantnega jezika visoke kulture.« (Klun). Skubic je ob njem spoznal, da je jezik lahko orodje in orožje, da jezik živi, da jezik ni umetnina, ampak komentar stvarnosti. Skubic je svoj odnos do Kelmana in ostalih škotskih avtorjev, kot so Janice Galloway, Tom Leonard, Jeff Torrington, Ron Butlin, opredelil kot ljubezen na prvi pogled:

Morda so bili Škoti zame pomembnejši od drugih, ker je škotska generacija, ki je začela objavljati v začetku osemdesetih in naprej, name naredila neznanski vtis s svojo surovo, angažirano močjo. Pisali so divje, grobo, ampak politično. Za osvoboditev vseh dotlej preslišanih, zanemarjenih glasov, proti estetiki meščanstva in akademizma. Inteligentno, presunljivo. Igrali so se s pričakovanji in jih sesovali. (Klun).

V spremni besedi zbirke Kelmanovih kratkih zgodb *Preživljanje preživljanje* Skubic za Kelmanovo strukturo pisanja zapiše, da je »pogosto eliptična, fragmentarna, lapidarna; z naraščanjem bivanjske tesnobe se pripoved prekinja sredi stavka, nenehno reformulira in ponuja vedno nove možnosti za vpogled pod površino.« (Kelman 208). In vse to bi lahko dejali tudi za Skubičev slog – jasno je vidno, da je bil Kelman njegov res velik vzornik. Med svoje vzornike Skubic umešča še Vitomila Zupana, Slavka Gruma, Tomaža Šalamuna in Srečka Kosovela. (Golob).

V kolumni *Nam je slovenščina tuj jezik?* je Skubic razkril svoj pogled na jezik ter odnos do knjižnega jezika. Pravi, da se pravopisa ni nikoli učil, temveč se je vsega, kar ve o njem, naučil skozi branje leposlovja. V zadnjem času opaža veliko pomanjkanje znanja pravopisa v Sloveniji in hudomušno dodaja: »Podobno zaskrbljena čustva navdajajo številne univerzitetne učitelje, ki ob prebiranju diplomskih nalog na primer absolventov FF ugotavljajo, da mnogih stavkov v njih preprosto ni mogoče smiselno razvozlati, čeprav so dolgi le sedem, osem besed.« (Skubic, *Nam*).

Skubic pravi, da bi vsakdo, ki se z jezikom ukvarja profesionalno, moral obvladati pravopis ter tako pokazati, da svoje delo oz. sredstvo za svoje delo obvlada. Če pisec pri svojem delu potrebuje lektorja oz. »jezikovno doviljo«, potem ni pravi profesionalec. Skubic potrebo po lektorju primerja z mizarjem, ki po končanem delu potrebuje pomoč nekoga, ki bo na mizi zamenjal vse napačne vijake ter popravil ostale napake. Seveda je končni pregled dela s strani zunanje osebe potreben in koristen in lektorji oz. uredniki prav tako prebirajo tudi Skubičeve romane ter zgodbe. Skubic nasprotuje le avtorjevi površnosti in lenobi, avtorju, ki piše z mislijo »saj bo lektor na koncu vse popravil« (Skubic, *Nam*).

V *Grenkem medu* je jezik že tipično skubičevski. Ker gre za razmeroma mlado skupino prijateljev, ki živijo v mestu, je jezik temu primeren – sodobni pogovorni izrazi, kletvice, tujke. Branje takega romana je prijetno, saj jezik začutiš, ti je domač. V *Koliko si moja?* se je Skubic poigral z jezikom. Za roman je moral slovenščino spremeniti v tri različne verzije – ena je ljubljansko narečje, druga je tersko narečje, tretja pa je malo starejša slovenščina v Ameriko preseljenega slovenskega Nemca. Vmes je tudi veliko pogovornih izrazov, kletvic ter slenga. V *Samo pridi domov* je poleg ljubljanske govornice tudi ogromno novinarskega in pravniškega žargona, Skubic pa izkaže pravo poznavanje prava, čeprav – sodeč po sledeči izjavi za članek v *Mladini* – o svojem znanju ni bil povsem prepričan: »Sicer so bili v zalogi *Modrijan* tako angažirani, da so prvo verzijo rokopisa dali v 'strokovno recenzijo' znani ljubljanski notarki. Bal sem se na primer za verodostojnost svojih opisov dela na sodišču, ker sem pisal bolj na osnovi praks iz ameriških TV-nadaljevanj.« (Horvat).

V. Teme in motivi – univerzalne zgodbe, preoblečene v intimne

Skubic, kot že omenjeno, v svojih delih problematizira veliko tematik. Od vzgoje otrok, ki jih je nenehno treba zabavati in jim organizirati prosti čas, namesto da bi se prosto igrali, do vzdrževanja odnosov s starši, pa do ljubezni, bivanjske tematike ter temeljnih vprašanj družbe. Vse tri izbrane romane bi lahko označili za sodobne družbene romane, pa tudi ljubezenske, čeprav ta plat ni enakovredno izpostavljena v vseh. Kljub tej podobnostiima vsak roman svojo lastno naravnost – *Grenki med* se osredotoči na motiv tujstva, *Koliko si moja?* na motiv ruralnega območja in *Samo pridi domov* na politiko, nagiba pa se tudi že proti kriminaliki.

Ljubezenski trikotnik kot vodilni motiv Skubičevega romanopisja

Ljubezenski odnosi v romanih niso prav nič idealizirani. Predstavljeni so skupaj z vsemi napakami, težavami in pastmi, ki jih prinašajo. Z branjem romanov spremljamo razkroj bližnjih medčloveških odnosov, zgradijo pa se le nepričakovana razmerja, ki prav čakajo, da se spet razpustijo. V *Grenkem medu* je na eni strani Jenny še vedno povsem sesuta, ker jo je fant Iain zapustil brez besede. Fanatično ga išče, a le do neke mere. Kot ga ne bi zares hotela najti, saj ve, da je bil njun odnos povsem nefunkcionalen. Duane pa po drugi plati ni zrel za nikakršno zrelo razmerje, saj še vedno ugotavlja svojo pravo identiteto. A nekako Duane predstavlja Jenny samo nadomestek za Iaina, Duanova čustva do Jenny pa so se razvila predvsem zato, ker ona zanj ni kazala nobenega interesa. *Koliko si moja?* pa predstavi drugo skrajnost. Par se resnično ljubi, a napačne izbire v življenju so ju ločile. Tomo poskuša oprostiti Anji ter jo ponovno vzljubiti, kljub temu da je zanosila z drugim moškim. Oba si želita novega začetka, za kar pa bo treba požreti ogromno ponosa. Roman *Samo pridi domov* pa predstavi dva pola v ljudeh – javnega in zasebnega. In v Leonovem primeru je prav vdor prvega v drugega povzročil začetek razpada zakona in družinske idile. Ker je korupcija prodrla tudi v medsebojne odnose, ti ne funkcionirajo več. Zato vsi Leonovi odnosi propadajo. Javno življenje prodre v zasebno in to je smrt njegovih odnosov. (Horvat).

Leon je razpet med ženo in ljubico, za vsako pravi, da jo resnično ljubi. A na koncu izgubi obe. Naslov romana je poziv ženi Agnes, naj se le vrne že domov iz službe, domov, k njemu, v njegovo naročje, saj je zunaj svet, ki ju poskuša ločiti, samo doma se lahko ponovno povežeta in vzpostavita stik ter obnovita svoj skrhan odnos. (Horvat).

- Daj, Agnes, samo pridi domov.
- Tebi se je dokončno odpeljalo, Leon.
- Daj, pridi domov. Pridi.
- Tebi se je dokončno odpeljalo. (Skubic, *Samo* 262).

Prosi jo, da naj samo pride domov in vse bosta rešila in vse bo v redu. »Samo pridi domov, punca, ker tam zunaj so barabe, zunaj je NBG, midva pa spadava skupaj.« (Skubic, *Samo* 134). Gre za poziv, prošnjo. Naj se vendar vrne v varnost doma in v pristnost intimnih odnosov, ker tam je dobro in tam je vse prav.

To bi lahko razumeli tudi kot Skubičev poziv ostalim avtorjem, da naj se vrnejo »domov« oziroma k pisanju majhnih intimnih zgodb, ki so blizu vsakemu bralcu. Edinih zgodb, ki jih je še vredno zapisovati v tem kaotičnem svetu, polnem prevar in grabežljivosti. Skubičeve zgodbe piše pero intime, pero življenja posameznika, ki se spopada z zelo specifičnimi težavami. A če pogledamo z razdalje, bomo opazili, da so ti zapleti povsem univerzalni. Zgodijo se lahko komurkoli in kjerkoli. Diskriminacija, nesprejetost v družbi, takšne in drugačne ljubezenske težave, slabi odnosi s starši, težave v službi, zapletenost v mrežo laži, ki smo jo spletli sami. S Skubicem sočutno spoznamo, da se vsi srečujemo z enakimi težavami.

Ne moremo mimo najbolj očitne skupne točke izbranih treh romanov – osrednji motiv vsake romaneskne zgodbe je ljubezenski trikotnik. Skubičevo pisanje se je nekoliko spremenilo od njegovega prvega kresnika, je dozorelo. Roman bolj deluje kot celota, dialogi so bolj premišljeni. Kljub temu pa ljubezenskega trikotnika ni prerastel. Skozi to zgradbo Skubic odpira vprašanja, kot so, kaj pomeni ljubiti, nekoga imeti rad, kako se spopadati z izgubo partnerja ter kako ga obdržati. V izbranih romanih lahko opazujemo najrazličnejša ljubezenska razmerja, ki pokažejo predvsem, da so v ljubezni potrebni kompromisi, odrekanje ter odpuščanje, če želimo premostiti ovire. Naučimo se tudi, da partnerja ne smemo imeti za samoumevna – tako kot je Jenny pričakovala, da bo Iain ostal z njo, kljub temu da ga je varala, saj naj bi to storila za njuno zvezo, da bi jo utrdila, okrepila. Ali pa kot je Tomo obravnaval Anjo. Sam je skrbel za svoje interese, za potrebe službe potoval, od Anje pa pričakoval le prilagodljivost ter podrejenost. In seveda ne nazadnje Leon – sedel je na dveh stoli, prepričan, da ima situacijo pod nadzorom. Nazadnje pa je ostal brez žene in brez ljubice. Če bi omenjeni liki želeli imeti uspešne zveze, bi se morali zavedati, da je razmerje

združitev dveh enakovrednih osebnosti, kjer mora biti vsaka cenjena, negovana ter spodbujena k rasti.

Erotika

Skubic pri pisanju svojih najboljših romanov uporablja tudi erotiko. Seks v svojih mnogih funkcijah (največkrat je sredstvo za dosego cilja ali opravičilo, le redko izkaz ljubezni), zapeljevanje, erotični naboj. Opis spolnega odnosa najdemo v vseh treh romanih in v vseh je podan na zelo podoben način: natančno, odrezavo in spremljano s protagonistovim razmišljanjem. Roman *Grenki med* se pravzaprav začne s sceno, v kateri se Duane samozadovoljuje. Večkrat se pojavi opis dolgih gladkih nog, ki privabljajo poglede moških ter v njih sprožajo vihar poželenja. Tudi sam spolni akt se na straneh izbranih treh romanov znajde kar nekajkrat. Zanimivo je predvsem to, da pri nobenem spolnem aktu ženska ni v podrejenem položaju, niti ne v enakovrednem. Čisto vsakič je ženska tista, ki ga nadzoruje in izkorišča v svojo korist. In v tem so si Jenny, Anja in pa obe Agnes popolnoma podobne.

VI. Osebe

V vseh treh Skubičevih romanih ni najti niti ene same enoplastne osebe, ki bi na kakršenkoli način pokazala, da v njej prevladuje le dobro. Ni najti idealiziranega vzornika, saj so Skubičeve obravnavane teme zelo življenjske in v resničnem življenju take osebe skoraj ni. Vse, tudi stranske osebe, so močno karakterizirane in žive.

Jenny in Duane v *Grenkem medu* sta dobra človeka, a kljub temu ne kažeta izrazitih dobrih lastnosti. Sta nestabilna, nagnjena k depresiji ter pasivna. Glavni osebi *Koliko si moja?* sta Tomo in Anja, oba sta v življenju ravnala prenačljivo, Anja z afero, Tomo s čiščenjem podstrešja, ki je mamo pahnilo v norost. Anja je upornica, ki se je odrekla staršem, poskuša biti sicer samostojna, a ji ne uspeva. Tomo se trudi stvari delati prav, a mu le malokrat uspe. Zaradi svoje trme oziroma zgrešene načelnosti pristane na sodišču. V romanu *Samo pridi domov* je Leon na začetku predstavljen kot heroj in dober družinski človek, saj se trudi za svoj zakon, a resnica je daleč od tega, saj je tudi sam prevarant na poti do propada, slabovoljnež, ki ni nikoli srečen. Bralci naj mu prešuštva ne bi zamerili, zamerili pa so mu krajo denarja in prevare. (Golob). Niti nobena Agnes ni model dobre osebe, ena zapostavlja družinsko življenje in ponižuje Leonovo moškost, druga pa je izdajalka, ki za svojo službo izda vsakogar. Skubic v članku za *Mladino* pove, da je bil njegov cilj v *Samo pridi domov* ustvariti čim bolj žive like – ljudi s človeško dimenzijo, ki imajo svoj odnos do razmerij, ljubezeni, otrok, ljudi, ki imajo strahove. (Horvat).

VII. Podoba Ljubljane in Slovenije v romanih

Skubičevi romani odražajo sodobno družbo, predvsem njene slabe strani, zato je podoba Slovenije oziroma Ljubljane v njih večinoma negativna in le redko pozitivno naravnana. V romanu *Grenki med* sta s tega gledišča izpostavljena zaostalost države ter odklonilen odnos do tujcev. V *Koliko si moja?* prebiramo o pasteh vaškega življenja, v *Samo pridi domov* pa o pokvarjenosti ljudi na vodilnih položajih.

Grenki med

Podoba Ljubljane in Slovenije je ponavljajoči motiv romana *Grenki med*. V Slovenijo priseljeni prevajalci so tujci, v dobrem in slabem smislu. Na eni strani so skrivnostni, zanimivi in za Slovence rahlo eksotični, na drugi strani pa se nikoli ne morejo povsem vključiti v družbo in biti enakopravni državljani. To temo odpre Duane, ki je v Slovenijo prišel iz Newcastla – a tudi tam se je soočal z enakim problemom, saj se niti tam ni počutil domače:

Ljubljana mi ni dala nobene druge možnosti, kot da sem to, kar sem. Nobene. Ko pripotuješ v Ljubljano, te že takoj na začetku postavi na pravo mesto; na mesto tujca. S tega mesta se da sicer počasi, zelo počasi napredovati, ampak samo toliko kolikor sam hočeš. V Ljubljani lahko, če hočeš, za vedno ostaneš tujec. [...] Ljubljane ne zanima nič, nič drugega. Ja, Richard, lahko bi se reklo, da mi je med balkanskimi domorodci kar v redu. (Skubic, *Grenki* 46).

Beseda domorodec se za poimenovanje Slovencev v romanu pojavi še kar nekajkrat. Beseda ima nedvomno negativen prizvok in nakazuje primitivnost ter zaostalost naroda v očeh bolj razvitega Zahoda. Ne le Duane, tudi Jenny ima pomisleke glede Ljubljane, že samo ime ji ni všeč in poudari, da se ji zdi »idiotsko ime za kraj, kjer naj bi živeli civilizirani ljudje« (Skubic, *Grenki* 52). Duanov prijatelj Chaz, ki Slovenijo spoznava preko dopisovanja z Duanom, pa pravi, da se Slovenci po slikah sodeč od Britancev ne razlikujejo preveč po fiziognomiji – torej od standardov normalnosti ne odstopamo toliko, kot bi bilo za pričakovati.

Roman pokaže zrcalo tudi neučinkoviti javni upravi, saj izvemo vse o Jennyjinih zapletih, ko je odšla na upravno enoto prijaviti stalno prebivališče. Zatohle sobe, živčnost v zraku, ki se

meša s cigaretним dimom, ter počasnost, počasnost. Jenny je čakala dve uri, da pride na vrsto, nato pa so jo odslovili, poslali drugam, saj na uradu za tujce nihče ni govoril angleško. Zmeden in neusposobljen kader, ki je sposoben pomagati le peščici ljudi.

Jenny se spominja, kako je bilo, ko je bil Iain v Sloveniji in je izvedela, da hoče, da se oba tja preselita. Za to državo ni še nikoli slišala, v glavi je imela le nekaj spominov glede novic o vojni. Skrbelo jo je, da bo Iain »sral okoli in se zapletel s kakšno seksi Slovanko, od katere se bo nazadnje še našel kakšne čudne bolezni iz sibirskih tajg« (Skubic, *Grenki* 96). Žalosti pa jo tudi dejstvo, da v Sloveniji ni mogoče kupiti konzerv Heinzovega pečenega fižola. A Iain jo prepričuje, da Slovenija ni tako slaba, saj je poceni za žur, čeprav so ostale stvari predrage. (Skubic, *Grenki* 97). V Jenny je negativno podobo Slovenije sprožil strah pred tujino, pred novimi neznanimi kraji, ne pa resnično poznavanje Slovenije. Skrbelo jo je, kako se bo znašla v novi deželi, ni vedela, kaj naj bi tam počela, skrbelo jo je celo slovensko vreme – skrbelo jo je, ali se bo znašla v vlogi tujke. Tudi v domačem Glasgowu ji življenje ni teklo po načrtih. Služba v banki ji ni bila všeč, v razmerju z Iainom je šlo bolj slabo, starši so umrli že pred leti. Odhod v novo državo je torej zanjo pomenil tudi nov začetek, nepopisan list v poglavju njunega skupnega življenja in priložnost, da se redefinira. In v tej luči je bila Jenny selitve v Slovenijo prav vesela.

Če povzamem, podoba Slovenije ni prav rožnata, a kljub vsem negativnim izkušnjam, ki so doletele skupino prevajalcev, ni vse tako črno. Duane izjavi celo, da Ljubljano ljubi – tisto pomladansko Ljubljano, odprte vrtove lokalov, pomanjkljivo oblečene ženske ter turiste. (Skubic, *Grenki* 82). Grobo gledano ostali člani družine Slovenijo doživljajo kot svojo veliko eksotično avanturo, kjer v majhni zakotni državici lahko počnejo vse, kar si želijo – pijejo, žurajo, zapeljujejo Slovenke.

Na eni strani je predstavljeno ljubljansko življenje, na drugi pa dobimo manjši vpogled šev podeželsko. Duane in Izidor v iskanju dobrega vina pristaneta na neki kmetiji in Duane je nad njo pozitivno presenečen in pravi:

Všeč so mi tile podeželani. Čisto nekaj drugega so kot tista ljubljanska evropska kvazismetana.

Tudi do tujcev se obnašajo veliko bolj naravno. Niso tako klečeplazni kot Ljubljančani, ki se grejo svetovljane in so Angleži zanje kot nekakšen čuden civilizacijski ideal. Tile kmetje so sproščeni, ker so neobremenjeni. (Skubic, *Grenki* 285).

Jenny in Duane se zelo dobro zavedata, da sta tujca, ki bosta vedno izstopala iz družbe, dokler bosta v Ljubljani. In še kako prav imata – Ljubljana ju ni pripravljena sprejeti, kar jima jasno pokaže s krvavim pretepom, ki ju spravi na tla na koncu romana.

Koliko si moja?

Tomo se vrne v domači kraj Ter v Zgornji Savinjski dolini, saj mu kaj drugega skoraj ne ostane. Pričakujemo, da bo »Mautarjev tamlad« izstopal, saj je scenarist, nekakšen umetnik ter Ljubljančan – torej Tomo je drugačen od ostalih prebivalcev majhnega podeželskega kraja. Ve, da si ostali mislijo, da je »en zafukan Ljubljančan, ki pride sem, pa misli, da je kar vse njegovo« (Skubic, *Koliko* 134). Kljub temu pa najde prijatelje. Sprememba okolja mu dobro dene, saj pravi, da ima »Ljubljana avro nerealnosti« – torej ima Ter nasprotno avro realnosti, zadeve se tu zdijo bolj jasne, bolj oprijemljive. Podeželje se mu zdi odličen kraj za nov začetek, saj je bolj mirno, tiho, spokojno. Na podeželju so ljudje tudi bolj odprti, a sosedsko pomenkovanje je Tomu tuje. Pravzaprav sam med mestom in podeželjem ne vleče nobenih izrazitih kontrastov. Oboje se mu zdi po svoje super kraj in pravi: »Tukaj se da delat vse, kar se da delat v Ljubljani, samo da bolj na izi, pa manj ti vsi težijo.« (Skubic, *Koliko* 30). Za Ter je sicer enkrat ali dvakrat uporabljena beseda »rovte«, a še to bolj v humornem smislu.

Podeželje je torej prikazano pozitivno, z izjemo sosedskih težav (neki sosed čez cesto postavi zid, saj ugotovi, da je cesta na njegovem privatnem zemljišču), kot kraj kjer si lahko ustvariš družino. Stereotipno bi pričakovali, da bodo podeželani predstavljeni kot kmetje, ki so preprosti ljudje, manj kulturni ter rahlo za časom. A Skubic v roman vnese misel, da slab bonton ni vezan na kraj prebivanja, da to ni značilnost podeželja, ampak značilnost nevzgojenih ljudi, ki se lahko pojavijo kjerkoli, tudi v mestu. Tako Tomo pravi o prijatelju Mitji, ki se obnaša povsem nevzgojeno, nenehno prdi, tudi v družbi, ter preklinja: »Madona, jaz sem se na podeželje preselil, on se je pa pokmetil.« (Skubic, *Koliko* 85).

Tako po Skubičevih besedah vidimo, da »lahko po podeželju najdeš svetovne popotnike in vrhunske izobražence, v Ljubljani pa kmetavzarje, ki se vse življenje niso premaknili iz Savskega naselja« (Horvat).

Toma vsi poznajo v Teru, čeprav je tu preživel malo časa. A tako je na vasi – vsi vse poznajo ter vedo vse o vseh. Za tisto, kar jim ostane skrito, pa poskrbi njihova domišljija. Svojega

statusa v družbi si ne moreš definirati sam, tako kot si ga lahko v mestu, kjer te skoraj nihče ne pozna, kaj šele tvojih prednikov in sorodnikov. Na vasi pa te prav ti zelo določajo in avtomatsko so ti dodeljeni prijatelji in sovražniki.

Samo pridi domov

Celoten roman *Samo pridi domov* je ogledalo današnje Slovenije, literarna predelava dejanskega stanja duha, (ne)morale ter političnega in sodnega sistema. Loti se korupcije, boja za obstanek na javni sceni ter tajkunstva. A hkrati Skubic sploh ne obsoja ali moralizira, stanje le predstavi tako kot je. (Golob). Če povzamemo: v ozadju vsega je denar, družba je brez moralnih vrednot (kar je jasno nakazano z varanjem, nespoštovanjem družinskih vrednot ter odsotnostjo etike), dogajanje pa vodi nekaj vplivnih ter svinjsko bogatih vplivnežev (v romanu temu ustrežata tajkun Karinger, izdana stranka z ilegalnimi posli, ter Plevšek, vodja pravne pisarne, ne moremo pa niti mimo gospoda Ivana Štiha, ki se obrača po vetru, govoriči ter se ima za nedotakljivega – vsi trije pa v ljudeh zbujejo strahospoštovanje).

Ob branju romana se spomnimo na kar nekaj afer iz zadnjih let – Leonova zgodba se nam zdi tako zelo znana. Skubic je v intervjuju priznal, da ga je za roman navdihnila novica v časopisu (o odvetniku, ki je pripravljaj tožbe, vložil ni pa nobene, prav tako kot Leon, Skubic pa je potem razmišljal, kaj bi ga lahko pripravilo do tega), nato pa je združil delčke različnih resničnih zgodb Slovenije zadnjih dvajset let ter jih literarno predelal. Kot pisatelj strne v intervjuju: »Roman je fikcija, ampak vsak roman mora biti tako ali drugače resničen, drugače nima smisla, da je.« (Poljanšek). Skubic je prav tako rahlo komično dejal, da je o stvareh, ki so se resnično zgodile in o katerih beremo v časopisu, treba pisati v knjigah, saj šele tam izpadejo resnično neverjetne ter »nore« – ko jih slišimo v medijih, se nas sploh ne dotaknejo več in so nekaj povsem običajnega. (Horvat).

Poudaril je tudi, da so gradivo za zgodbo realne situacije, ne realne osebe: »Niti najmanj mi ni do tega, da bi se poglobljal v psiho Janše, Zdolška, Dimičeve. Tam notri ne bi hotel biti.« Če so liki iz romana preveč podobni likom resničnega življenja, je roman cenen. (Golob).

VIII. Izstopajoči elementi v romanih

Skubic vedno poskrbi, da pozornemu bralcu ni dolgčas v družbi njegovih romanov. Na tem mestu bi se rada posvetila še nekaterim drobnim popestritvam, ki so pritegnile mojo pozornost. V delu *Grenki med* nas nedvomno preseneti neznani moški, ki tako hitro kot pride, tudi odide. S svojim prihodom pa vendar prebije okvir literarne realnosti in v roman prinese pridih postmodernizma. Družba naših prevajalcev sedi v kavarni, opazuje okolico, sproščeno klepeta. Skubic nato opiše izgled in početje omenjenega možakarja in hitro zaključí:

Na nedvomno veliko žalost pohotnega možaka v havajski srajci se njegova vloga v tej zgodbi s tem tudi že konča. Če je v teh nekaj kratkih vrsticah iz kakršnihkoli razlogov komurkoli postal simpatičen, si bo moral nadaljevanje te zgodbe z njegovo nadaljno udeležbo v spletu dogodkov zamisliti sam. Njegova naloga je bila zgolj pripeljati zorni kot do mizic pred Nostalgijo [...]. (Skubic, *Grenki* 30).

Podobno se zgodi v romanu *Samo pridi domov*, ko avtor opisuje Agnesino slačenje ter pravi:

Tudi to obnašanje je nekako drugačno kot doslej. Ne samo, da smo jo bili doslej navajeni videti v bolj športni, lahkotni opravi, tudi kretnje, ki jih zdaj izvaja, so drugačne. (Skubic, *Samo* 191).

Stavek nas opomni, da smo znotraj literarnega sveta, če smo za trenutek slučajno pozabili. Ter podobno:

Pisarna je še zmeraj presenetljivo gola, bolj ali manj taka, kot smo jo videli zadnjič, če smo to opazili. (Skubic, *Samo* 83).

V istem romanu pa je tudi element nadrealizma – svetli brezspolni erotični angel, ki sedi v Leonovi pisarni ter stoično posluša njegove monologe. Skubic ponuja dve možni interpretaciji, in sicer da je angel Leonov zaupnik, persona, ki ji lahko pove vse, po drugi razlagi pa je angel bralčeva preslikava v knjigo in bralec postane del Leonovega sveta. Skubic pravi, da mu je nadrealizem blizu, saj »delirij seže dlje«. Zase pravi, da piše socialni

nadrealizem, ker piše o sodobnem času, ki pa je že povsem nor in deliričen. Saj dandanes ni več herojev. Tudi tisti, ki kažejo zmožnost postati heroji, so zatrti. (Horvat).

Roman *Koliko si moja?* pa ima drugačen element presenečenja, ki bralca, ki se je preveč udomačil v branju knjige, zdrami. Na Anji so morali opraviti amniocentezo, saj je obstajal sum na kromosomsko napako pri dojenčku. Tomo je sicer obljubil, da jo bo spremljal, a nato pove, da je pregled zamudil. Takoj v naslednjem stavku pa že nadaljuje z grotesknim opisom pregleda, kako je Anjo iskal po zdravstvenem domu, kako jo je končno našel in kako je nazadnje on sam moral z dvometrsko iglo opraviti pregled Anjinega trebuha.

Vsi ti majhni dogodki romane izredno popestrijo, so nekaj zanimivega, nepričakovanega. To pa je v literaturi vedno dobrodošlo.

IX. Konec

Tipičen skubičevski roman ima odprt konec, ki bralčevi domišljiji pušča proste roke. Protagonist je sicer pripeljan do nekega zaključka, a ker so romani zelo življenjski, vemo, da bo za enim zapletom prišel drugi. V *Grenkem medu* sta Duane in Jenny v zaključni sceni pretepena, ravno po tem, ko si prvič izkažeta naklonjenost. Bralca izredno zanima, kako se bo njuna zgodba razpletla, a odgovora ne bo dobil tako zlahka. *Koliko si moja?* se zaključi v trenutku, ko je Tomova mama poklicana na pričanje ter se vsi sprašujejo, ali bo pomagala sinu dobiti tožbo, *Samo pridi domov* pa ima prav tako nedorečen konec. Leon je oproščen ene tožbe, obeta pa se mu že druga. Znajde se v navzkrižju z zakonom, jasno pa ni niti, kaj se bo zgodilo z njegovimi razmerjem z Agnes, z eno ter z drugo.

Zdi se, kot bi Skubic želel stvari pustiti odprte ter tako nakazati, da je tako pač življenje. Ni zaključena zgodba, ampak se nenehno srečujemo z vzponi in padci, v naše življenje prihajajo vedno novi antagonisti in sopotniki. Zgodbe pa nikdar ni konec, ne da bi bilo konec tudi življenja. Dokler si živ, je tvoje življenje zgodba, ki se še piše, zato nima smisla, da bi v romanu prisilno postavljali piko tja, kamor ne sodi.

X. Uvrstitev Skubica v literarno smer

Kam bi lahko po vsem prebranem Skubica uvrstili ter kakšne oznake bi mu lahko prisodili? Največkrat je Andrej E. Skubic definiran kot urbani pisatelj oz. pisatelj urbanega okolja, s tako oznako se v svojih prispevkih za revijo *Sodobnost* med drugimi strinjata tudi literata Jože Horvat (Horvat, *Andrej* 1014-1017) in Jelka Ciglenečki (Ciglenečki 1226-1268), sploh glede na Skubičeve romane *Grenki med*, *Fužinski bluz* in *Samo pridi domov*, ki podrobno izrisujejo podobo Ljubljane. A kot pravi sam, tega nikakor ne sprejema ter dodaja, da je »literatura lahko dobra in slaba, zanimiva ali brezvezna, ne pa urbana ali ruralna.« (Horvat). Tako predalčkanje se mu zdi povsem nepotrebno, saj se sliši »kul«, da si povezan z nečem urbanim, če pa si »ruralen«, pa si kmetavzar – s tem pa se Skubic sploh ne strinja. Njegov izvor je pač razlog, da mu je mestno okolje bliže ter tako lažje predmet pisanja. Skubic piše o stvareh, ki se mu zdijo znane, pomembne, o stvareh, o katerih je potreben razmislek. Okrogle mize o urbani literaturi, ki je bila organizirana v okviru Festivala zgodbe – Fabula, se je udeležil tudi Skubic, kjer je ponovno izrazil svoj pogled na to oznako, ki mu je pogosto dodeljena. Na eni strani zanika smiselno ločevanje literature na urbano in neurbano, saj se povsod ljudje srečujejo z enakimi problemi. Na drugi pa pravi, da se v delih, ki jih drugi označijo za urbana, »uporablja jezik, ki ga govori ta stvarnost«. (Koršič). Gre za vračanje k človeku, za uporabo jezika, ki nam je blizu, za pristno govorico in izražanje. Na okrogli mizi so se strinjali, da se izraz urbana literatura pogosto uporablja, a jasnih ločnic o tem, kaj ta termin točno pomeni, ni. (Koršič).

Skubic sebe uvršča med socialne nadrealiste, saj piše o vsakdanji družbeni stvarnosti, ki je včasih prav absurdno nadrealistična, vanjo pa vpleta elemente nadrealizma, kot je npr. angel v *Samo pridi domov*. (Horvat). To teorijo med drugim potrjuje tudi Jelka Ciglenečki v prispevku za revijo *Sodobnost*, kjer pravi, da Skubic »meri na resničnost, ki je bolj neverjetna od fikcije, a jo vseeno skuša stlačiti v svoje romane.« (Ciglenečki 1226-1268).

Urban Vovk v članku *Nadrealizem kot izpovedno sredstvo (neo)realizma za revijo Sodobnost* analizira Skubičovo prozo, zlasti kratke zgodbe, ki vsebujejo veliko več nadrealističnih elementov, in ga označi za neorealističnega nadrealista. (Vovk 325-333). A njegovim romanom se ta oznaka ne prilega povsem. Tomo Virk v svoji razpravi *Čas kratke zgodbe* navaja, da je pri sodobni prozi opažen premik k minimalizmu. »Velike zgodbe [...] so le ideje; resnična tragedija, prava usoda se vedno odvija na območju intime. [...] Intimna življenjska tragika nam je tu prikazana brez vsakršne distancirane ironije, pa tudi brez 'metafizične' patetike.« (Virk 321) Majhne zgodbe, ki se dogajajo »tukaj in zdaj« (Virk 321). Prikaz

življenja posameznika, njegovih odnosov. Svet pa je prikazan skozi njegove oči resničnosti. Vse to najdemo v Skubičevih romanih, zato ga lahko defirmiramo kot minimalista, intimista. Mitja Čander pa sodobno obdobje pisanja imenuje kar samo neorealizem. (Čander 360). Vanj se ujamejo avtorji, ki so se rodili okrog leta 1960, s svojimi deli pa so se uveljavili od devetdesetih let naprej. Iz zapisanega lahko zaključimo, da bi Skubica lahko uvrstili v več različnih literarnih smeri.

Zaključek

Zakaj je torej Skubičevo romanopisje tako priljubljeno, visoko cenjeno? Ker podaja priljudne zgodbe, ki jih piše življenje. Raziskuje plati življenja, ki se tičejo vseh. V vsakem romanu se nas dotakne vsaj en aspekt – če že nismo npr. vpleteni v politično sceno, kot je npr. Leon Berden v *Samo pridi domov*, se nas še vedno dotakneta njegov odnos s starši ali pa njegove ljubezenske težave. Večplastna zgodba, ki je podana na atraktiven način, je očitno recept za uspeh.

V nalogi smo predstavili nekaj skupnih točk izbranih treh romanov: na področju zunanje in notranje zgradbe, pri temah, pri načinu podajanja zgodbe ter, najpomembnejše, pri jeziku. Poznavanje jezika in njegova skrbna obdelava sta resnično Skubičevi največji odliki. Da je odličen pri njegovih transformacijah, pokaže tudi v drugih svojih delih, najbolj izstopa *Fužinski bluz*. Gre za zgodbo štirih protagonistov, ki živijo v istem bloku v Fužinah. Učiteljica slovenščine, Črnogorka, bivši glasbenik ter nepremičninski posrednik tvorijo raznoliko družino in temu primeren je tudi jezik.

Celotnega opusa Andreja E. Skubica, ki bi nam šele prinesel celostno in zaokroženo poznavanje, v tej nalogi seveda nisem mogla predstaviti. Odkrite skupne točke romanov *Grenki med*, *Koliko si moja?* in *Samo pridi domov* se pojavljajo tudi v drugih njegovih delih, izstopajo le nekatere kratke zgodbe, ki že močno prestopajo mejo realnosti. Zahvaliti se mu moramo tudi za vse prevode, ki so nam približali marsikatero neprevedljivo delo.

Treba je ostali radoveden, saj le tako odkriješ kaj dobrega. V iskanju teme diplomske naloge sem našla nekaj boljšega – novega najljubšega domačega pisatelja. Če nam bo sreča naklonjena, bo izpod Skubičevega peresa prišlo še nekaj romanov, kratkih zgodb, dram, prevodov. Nedvomno bomo o njem še slišali, mogoče celo čestitali za kakšno prejeto nagrado. A prava vrednost Andreja E. Skubica in njegov vpliv na razvoj slovenske književnost bosta vidna šele čez desetletja, ko bo roka časa na površju obdržala le tiste, ki si to zaslužijo.

Povzetek

Andrej E. Skubic je eden izmed najbolj priznanih sodobnih slovenskih pisateljev in prevajalcev. Veliko njegovih del je prejelo različne nagrade (od Župančičeve in Sovretove do kresnika) in nominacije. Ta naloga raziskuje tri Skubičeve romane, ki so prejeli nagrado kresnik – *Grenki med*, nagrajenec leta 2000, *Koliko si moja?*, ki je omenjeno nagrado prejel leta 2012, ter *Samo pridi domov*, ki je bil okronan leta 2015. Nagrado kresnik podeljuje časopisna hiša Delo najboljšemu romanu leta.

V iskanju rdeče niti, ki poteka skozi vse tri romane, sem prišla do sledečih zaključkov. Skubic največ pozornosti posveča preoblikovanju jezika, da ustreza govorici posameznega družbenega sloja. V tem se pokaže Skubičovo poglobljeno poznavanje sociolektov, iz katerih je tudi doktoriral. Romani so izredno berljivi, saj je njihov jezik večinoma sproščen, slengovski, pogovoren. Naslednja skupna točka izbranih romanov je poudarek na zunanji zgradbi. Skubic spretno izkorišča različne možnosti – stavke oblikuje v posebne oblike, enote, včasih jih razpotegne, drugič odreže sredi besede in pusti nedokončane, nenazadnje pa sestavlja tudi sezname, da popestri zgradbo in vizualni izgled besedila. Tudi vsebinsko gledano imajo romani kar nekaj podobnosti. Vsi trije so sodobna intimna življenjska zgodba povprečnega posameznika, ki se dotakne ljubezni, eksistenčnih vprašanj ter družbenih pojavov. Protagonist je večplastna oseba, ki zaradi svoje razdelanosti zbuja občutek realnosti – ne zdi se nam, da je le literarni lik, ampak da je prava oseba, ki biva tudi izven platnic knjige. Vsi trije romani pa imajo zelo odprt konec, ki zaključi le malokateri problem. Velja omeniti tudi to, da je glavni motiv romanov ljubezenski trikotnik, skozi katerega spoznamo pasti in napake ljubezenskih razmerij. V Skubičevih romanih lahko naletimo tudi na posamezne elemente nadrealizma ter postmodernizma, zaradi česar Skubica lahko uvrstimo med socialne nadrealiste, zgrešili pa ne bomo niti, če ga označimo za urbanega pisatelja ali pa intimista.

Literatura in viri

Skubic, Andrej. *Grenki med*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1999. - (Zbirka Drzni znanilci sprememb)

Skubic, E. Andrej. *Koliko si moja?*. Ljubljana: Študentska založba, 2011. - (Knjižna zbirka Beletrina)

Skubic, E. Andrej. *Samo pridi domov*. Ljubljana: Modrijan, 2015.

Ciglencečki, Jelka. »Andrej E. Skubic: Samo pridi domov«. *Sodobnost (1963)*, letnik 78, številka 9 (2014), str. 1266-1268. Splet. 29. 4. 2017.

<<https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-FUT5980S>>.

Čander, Mitja. *O čem govorimo. Slovenska kratka proza 1990-2004*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.

Delova nagrada kresnik 2010. Splet. 24. 2. 2017.
<<http://www.delo.si/assets/ads/v2.delo.si/kresnik.pdf>>.

Golob, Tadej. »Intervju z Andrejem E. Skubicem«. *Playboy*. Splet. 25. 2. 2017.
<<https://www.playboy.si/branje/intervju/intervju-z-andrej-em-skubicem/>>.

Horvat, Marjan. »Andrej E. Skubic. Pisatelj in prevajalec«. *Mladina*. Splet. 26. 2. 2017.

<<http://www.mladina.si/158006/andrej-e-skubic/>>.

Horvat, Jože. »Andrej E. Skubic: Fužinski bluz«. *Sodobnost (1963)*, letnik 66, številka 7/8 (2002). Splet. 10. 6. 2017.
<<https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-X4HJXYQD>>.

Kelman, James. *Preživljanje preživljanje*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2008.

Klun, Alenka. »Andrej E. Skubic: 'Vsekakor za preživetje nekaj stvari potrebuješ. Tukaj nobena poduhovljenost ne pomaga'«. *MMC RTV Slovenija*. Splet. 6. 1. 2017.
<http://www.rtv slo.si/kultura/knjige/andrej-e-skubic-vsekakor-za-prezivetje-nekaj-stvari-potrebujes-tukaj-nobena-poduhovljenost-ne-pomaga/276484?&utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=enovice_kultura>.

Koršič, Petra. »Urbana literatura – med zlorabo in nevednostjo«. *Radio Študent*. Splet. 11. 6. 2017.

<<http://old.radiostudent.si/article.php?sid=8246>>.

Sivec Poljanšek, Vesna. »Roman mora biti tako ali drugače resničen – drugače nima smisla da je!«. *Bukla*. Splet. 10. 5. 2017.

<http://www.bukla.si/?action=clanki&cat_id=1&limit=12&article_id=2524>.

Skubic, E. Andrej. »Nam je slovenščina tuj jezik?«. *LUD Literatura*. Splet. 1. 7. 2017.

<<http://www.ludliteratura.si/esej-kolumna/uvodnik/nam-je-slovenscina-tuj-jezik/>>.

Skubic, E. Andrej. *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba, 2005. - (Knjižna zbirka Posebne izdaje)

Virk, Tomo. *Čas kratke zgodbe. Antologija slovenske kratke zgodbe*. Ljubljana: Študentska založba, 1998. - (Knjižna zbirka Beletrina).

Vovk, Urban. »Nadrealizem kot izpovedno sredstvo (neo)realizma«. *Sodobnost (1963)*, letnik 70, številka 3 (2006), str. 325-333. Splet. 29. 4. 2017.
<<https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-P7Z3IK66>>.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 15. junij 2017

Lucija Rus

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a Lucija Rus izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in dovoljujem objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum: 15. junij 2017

Lucija Rus